

Szakirodalmi figyelő

Pető Andrea (szerk.): A kirekesztés társadalmi nem alapú elmélete és gyakorlata a Csereháton, kutatási beszámoló (2004) ismertetése

Baksa Sára

A kutatási beszámoló elméleti összefoglalója részletesen bemutatja az Európai Unió nők és férfiak esélyegyenlőségi politikájának alakulását. Részletesen kitér a fejlesztés minden területét átható gender mainstreaming elveire és gyakorlatára. Hazánkban az Unió irányelvekhez igazodva született meg Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, amely átfogóan szabályozza e területet és írja elő esélyegyenlőségi tervek készítését. A Szerzők tapasztalata, hogy akár az ország más területein, akár a Csereháton korábban készített tervek és programok esetében kevésbé érhető tetten az esélyegyenlőségi szempontok megjelenése. A többszörösen hátrányos térségek számára ugyanakkor már nem elegendő pusztán az esélyegyenlőségi szempontok figyelembe vétele, a helyzet súlyossága miatt irányított programok megvalósítására is szükség van.

A Csereháton, e sok sebből vérző térségben élők számára talán fel sem tűnik, hogy vannak közöttük még hátrányosabban élők is, hiszen a megélhetésért folytatott harc a többség számára mindennapos küzdelem, legyen az nő, férfi, roma vagy nem roma. A kutatási beszámoló legnagyobb értéke talán éppen az, hogy célirányosan végzett vizsgálatok alapján mutat rá arra, hogy vannak, akiknek a térség elmaradottságából származó hátrányok leküzdése mellett további hátrányos megkülönböztetéssel is számolniuk kell. Ők a gyermeküket egyedül nevelő (roma és nem roma) nők, a munkanélküli nők, akik hátrányosabb helyzetűek, ha munkát szeretnének vállalni a munkanélküli férfiaknál is, az iskolázatlan és alacsony iskolázottságú nők, akiknek már hagyományosan rögzült családi szerepük miatt nincs is esélyük sem a tanulásra, sem a munkavállalásra, a többszörösen hátrányos helyzetű (roma és nem roma) gyermekek, akik úgy nőnek fel, hogy példa sincs előttük a munkába járó, hagyományos szokás- és értékrend szerint élő szülőkről.

A Szerzők az esélyegyenlőségre legérzékenyebb témák szerint elemzik a térséget, megvizsgálva az esélyegyenlőséget biztosító intézményrendszert, a térség demográfiai helyzetét, civil és politikai szféráját, a szolgáltatások helyzetét, foglalkoztatási és munkanélküliségi helyzetét, a kisgyermekes anyák munkaerőpiaci reintegrációjának lehetőségét, az oktatás és környezetvédelem társadalmi nemek szempontú megközelítését, érintve a térség infrastruktúrális, közlekedési helyzetét is. Megállapításaikat a sajnos csak korlátozott mértékben elérhető statisztikai adatbázis mellett 42 interjú alanytól származó információikra építik. Az egyes fejezetek tárgyalásakor beépítették személyes tapasztalataikat is. Minden fejezet SWOT analízissel zárul.

A meglehetősen súlyos állítások és általánosítások érvényességét bizonyos mértékig megkérdőjelezi az a körülmény, hogy a 42 interjúalanyból 31 nem csereháti településről származott. (Mindössze 5 csereháti településre, s ebből 4-ben csupán 1-1 interjúalany véleményére terjedt ki a felmérés.)

A számtalan negatív tapasztalatot közlő feltáró fejezet után szinte felüdülésnek számít a kutatási beszámoló összegzése előtt megjelenő ináncsi esettanulmány, mely az 1200 főt számláló – helyi viszonylatban is közepes lélekszámú község helyzetéről számol be, különös tekintettel az esélyegyenlőséggel összefüggő kérdésekre. A szociális és egyéb ellátó intézmények, oktatás kiépültsége és felszereltsége, biztosítottak nevezhető alapellátása, kiépült infrastruktúrája és viszonylag jó közlekedési viszonyai, valamint a népesség kb. 10%-át kitevő romák és a nem roma népesség jó kapcsolata mellett persze itt is fő probléma a munkanélküliség és alacsony

jövedelmi szint. Számos jó kezdeményezést valósítottak már meg a foglalkoztatási problémák részbeni megoldására, folyamatosan pályáznak is a különböző esélyt teremtő lehetőségek kapcsán, települési önerőből mégsem képesek megoldani sem ezt a kérdést, sem általában az esélyegyenlőség kérdését.

Az elméleti és gyakorlati összefoglaló a Szerkesztő, Pető Andrea ajánlásaival zárul, melynek egyik legfontosabb mondanivalójaként – talán nem is annyira véletlenül éppen a 2007-2013-as időszakra szóló Nemzeti Fejlesztési Terv készítésének időszakában - a társadalmi nemek esélyegyenlőségének megvalósítására vonatkozó figyelem felkeltése emelhető ki az ágazati szakpolitikák kialakításában és a területi különbségek mérséklését célzó fejlesztési programok készítésében.

Területfejlesztési programok, szakmai anyagok

Baksa Sára

Régióink aktuális tervezési munkálatai közül a közelmúltban elkészült kistérségi fejlesztési dokumentumokra hívjuk fel a figyelmet, mellyel azt is jelezni szeretnénk, hogy egyre fontosabb szerepet tölt be kistérségeink életében a ténylegesen elérhető gazdasági megújulás, a magasabb színvonalú életminőség megvalósításának igénye, s az ehhez vezető utak kijelölése. Ne feledjük azonban, hogy - ahogyan azt mondani szokták - a stratégia elkészítésével még nincs vége a stratégiának.

Kistérségi fejlesztések dokumentumai

Ózdi-Putnoki kistérség komplex fejlesztési stratégiája

Az Ózdi-Putnoki kistérség vezetői testülete megbízásából a Régió Városépítészeti és Műemléki Tervező Kft. szakemberek bevonásával elkészítette a mikrorégió középtávú fejlesztési stratégiáját, amelyhez a forrást a Miniszterelnöki Hivatal biztosította.

A stratégiakészítés célja az volt, hogy megfogalmazza azokat a feladatokat, amelyek hosszú távon elindítják a kistérség gazdasági felzárkóztatását és az életminőség javítását. Ehhez olyan EU-s és hazai forrásokból megvalósítható programokat és intézkedéseket kellett megfogalmazni, amelyek a kistérség adottságaiból kiindulva reálisan megvalósíthatóak, s ezzel együtt elindíthatják a kistérség modell értékű arculatváltását is.

A gazdasági megújulás és szerkezetváltás, a gazdasági felzárkóztatás az életminőség megváltozásának zálogaként fogalmazódott meg. Az átfogó célok megvalósításához a gazdaságfejlesztésen kívül a térség- és oktatásfejlesztést, a társadalmi integrációt ill. foglalkoztatást tartják a leginkább fontosnak a térségben. A prioritásokhoz 33 programot és további három zászlóshajó programot határoztak meg. A zászlóshajó projektek egyike az erdőgazdaság, fafeldolgozás, faipari ágazat lehetőségeiből kiindulva kíván létrehozni Szlovákia határos térségeinek bevonásával faipari-bútoripari klasztert, amelynek segítségével sokszereplős, magas élőkommunikáció igényű, nagy foglalkoztatást biztosító ágazat megtelepítése a cél a térségben. A térségi turisztikai oktató központ megvalósítási helyszíne a sáti Fáy-kastély, míg a Közép-európai roma kulturális és továbbképző központé Ózd. E két utóbbi kezdeményezés modell értékű lehet az oktatásfejlesztésben. Céljuk a térségi humán erőforrás kapacitások európai szintű gondolkodásmóddal való feltöltése, a turisztikai ágazat humán alapjainak megteremtése, a térség roma népességének felzárkóztatásának elősegítése.

Heves és térsége komplex kistérségi program keretében megvalósuló integrált mezőgazdasági rendszerterv

A program célja a kistérség olyan fejlesztési pályájának kijelölése, mely a térség adottságaira épülve figyelembe veszi a gazdaság fejlesztéséhez szükséges szempontokat, előtérbe helyezi a lakossági igényekben megjelenő élhető társadalom feltételeit, megteremti az önerős fejlődés alapjait és figyelembe veszi a környezetvédelmi szempontok érvényesülését. A speciális kistérségi program tárgya a mikrokörzet és a megye stratégiai programját figyelembe véve – a prekonceptiókat is tartalmazó – zöldség-gyümölcs termesztés rendszeralapjaira épülő komplex kistérségi program felépítése. A program tartalmát tekintve a tervezési-statisztikai kistérség határain átnyúló zöldség-gyümölcs TÉSZ alapjaira épülő komplex termelési rendszer kialakítását, a rendszertevékenységet, alaptévékenységet, feldolgozó ipar, piacra jutás eszköztrendszerét, szolgáltatási háttérháló fejlődési pályáinak meghatározását, valamint a fejlesztések generálását kívánják megvalósítani úgy, hogy néhány induló kulcsprojektet is meghatározzanak. Ebbe beletartozik az ültetvények területének bővítése, az öntözőrendszer fejlesztése, utak és tároló-feldolgozó épületek építése ill. technológiai fejlesztések a feldolgozás, tárolás kapacitásainak bővítésére.

A programot a KL. KONKORDIA Tanácsadó Iroda a Dél-Heves Megyei Kistérségi Terület- és Gazdaságfejlesztési Társulás megbízásából, a Heves Megyei Területfejlesztési Tanácsi Iroda támogatásával készítette el.

Pétervására és környezete kistérség komplex felzárkóztatási és fejlesztési programja (stratégia és operatív program)

A kistérségi fejlesztés útjaként a progresszív fejlesztést választó Pétervására és környezete kistérség ezen dokumentuma a hangsúlyt olyan összetett programszintű fejlesztésekre helyezi, melyek nem kizárólag egy-egy szakágazat egy-egy részproblémáját oldják meg, hanem integráltan kezelik a problémákat, és azt minden oldalról támogató megoldásokkal oldják fel. A fejlesztési program stratégiai alternatívája alapján nagyfokú térségi együttműködésnek kell létrejönnie, melynek segítségével olyan növekedési pályára állhat a kistérség, amely lehetővé teszi a felzárkóztatást. A progresszív fejlesztés igen erős kistérségi fejlesztési szervezetet feltételez a program szerint is. Feladat körébe kell tartoznia az összes térségi fejlesztéssel kapcsolatos feladatnak a forrásbevonástól kezdve a programmenedzsmenten át a vállalkozásfejlesztésig és a külkapcsolatok tartásáig. Az intézkedéseken belül hangsúlyt kap a gazdálkodó szervezetek technológiai, logisztikai és menedzsment szintjének emelése, a mezőgazdaság és az élelmiszer-gazdaság fejlesztése, valamint a szolgáltató szektor szerepének növelése. A mezőgazdaságban főleg az erdőművelési programok megvalósítását, finanszírozását kívánják támogatni, de fontosnak tartják a termékpályás gazdálkodói együttműködések kialakítását, erősítését, az adottságokhoz és a piaci igényekhez igazodó biológiai alapok fejlesztését is.

A Pétervására és Környezete Kistérségi Területfejlesztési Társulás megbízásából készített felzárkóztatási és fejlesztési programot is a Heves Megyei Területfejlesztési Tanácsi Iroda támogatta, míg készítője az Excellence Pénzügyi Tanácsadó és Szervezetfejlesztő Rt. volt.